

Uchwała Nr XLV / 265 / 2018
Rady Miejskiej w Prabutach
z dnia 28 marca 2018 roku

w sprawie: wyrażenia zgody na ustawienie pomnika w formie kamiennego obelisku wraz z tablicą pamiątkową upamiętniającego ofiary niemieckiego obozu przymusowej pracy w okresie II wojny światowej na terenie Prabut.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 ze zm.); Rada Miejska w Prabutach uchwala, co następuje:

§ 1.

Wyraża się zgodę na ustawienie na ul. Kuracyjnej w Prabutach pomnika w formie kamiennego obelisku wraz z tablicą pamiątkową upamiętniającego ofiary niemieckiego obozu przymusowej pracy w okresie II wojny światowej na terenie Prabut z napisami o treści określonej w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Pomnik wraz z tablicą pamiątkową ustawiony zostanie na terenie stanowiącym własność Miasta i Gminy Prabuty. Lokalizację pomnika, tablicy pamiątkowej wraz z ich projektem graficznym zawiera załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Prabuty.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej w Prabutach

Piotr Andrzej Janiewicz

Treść tablicy pamiątkowej:

Obóz przejściowy Prabuty (*Übergangslager Riesenburg Westpreussen*)

Obóz przejściowy w Prabutach (*Übergangslager Riesenburg Westpreussen*) powstał jesienią 1939 r. w miejscu dawnego zakładu psychiatrycznego. Część pacjentów szpitala w Prabutach została wymordowana wcześniej w ramach prowadzonej przez Niemców programu eutanazji „istnień niewartych życia” i pochowana w pobliskich lasach. Pozostałych przy życiu pacjentów z zakładów psychiatrycznych w Prusach Wschodnich, w tym z Prabut (Riesenburg), jesienią 1939 r. wywieziono wraz z niemieckimi lekarzami i innymi pracownikami, do zakładu psychiatrycznego Konradstein (Kocborowo). Stopniowo zostali oni rozstrzelani w Lesie Szpęgawskim, nieopodal Starogardu.

W wyniku dokonanego podziału administracyjnego okupowanej Polski Prabuty (Riesenburg), wchodzące przed wojną w skład Rejencji zachodniopruskiej (Regierungsbezirk Westpreußen), po 1939 r. przemianowanej na Rejencję kwidzyńską, weszły wraz z całą rejencją w skład Okręgu Rzeszy Gdańsk - Prusy Zachodnie.

Głównym celem gauleitera Okręgu Gdańsk - Prusy Zachodnie Alberta Forstera, było całkowite zniemczenie Pomorza. Działające od grudnia 1939 r. na Pomorzu komisje rasowe (tzw. Rassenkommission) dokonywały selekcji w celu wyodrębnienia ludności polskiej nadającej się do zniemczenia. Wobec niektórych przesłuchiowanych osób zapadały decyzje o wysiedleniu ich do Generalnego Gubernatorstwa, głównie do Lublina, część kobiet pomorskich w kwietniu 1940 r. skierowana została do obozu koncentracyjnego dla kobiet Ravensbrück, część zaś wyselekcjonowanych rodzin wysyłano do obozu przejściowego w Prabutach (*Übergangslager Riesenburg Westpreussen* zwanym również Umschulungslager Riesenburg – obóz szkoleniowy Prabuty). Wśród skierowanych do obozu w Prabutach rodzin znajdowali się mieszkańcy dawnego Wolnego Miasta Gdańska, Polacy z Tczewa, Gniewu, Starogardu, mieszkańcy Pelplina.

Pierwsze transporty więźniów do *Übergangslager Riesenburg* rozpoczęły się w grudniu, przed świętami Bożego Narodzenia, 1939 r. Kolejne transporty rodzin polskich z Gdańska, Gniewu, Pelplina, w tym także więźniów obozu Stutthof (*Zivilgefangenenlager Stutthof*) przybyły do Prabut w styczniu, lutym i w marcu 1940 r.

Po przybyciu do obozu więźniowie umieszczeni zostali w pięciu blokach dawnego zakładu psychiatrycznego. Witold Banacki, wspominając tamte czasy pisze, że po przybyciu do obozu: *Rozdzielono na grupy, osobno mężczyźni, osobno matki z dziećmi. Ostrzyżono nam włosy, kazano ubrać pizamy po psychicznie chorych – białe w granatowe pasy.*

Warunki bytowe w obozie były bardzo ciężkie. *Więźniowie głodowali* [wspomina Rajmund Głębiniński]. *Dorośli dostawali dziennie ćwierć, a dzieci jedną ósmą Komissbrotu, czyli ciemnego, twardego i kwaśnego chleba foremkowego.* W obozie każdemu przydzielono pracę. Mężczyzn zatrudniono do prac w gospodarstwie rolnym, które należało do obozu, w gospodarstwach rolnych niemieckich bauerów oraz w mieście. Do obozu przyjeżdżali okoliczni właściciele ziemscy i wybierali spośród uwięzionych osoby do pracy. Młodsze dzieci wysyłane były do pobliskiego lasu do zbierania chrustu na opał.

Osoby znające język niemiecki, zatrudnione zostały w kancelarii obozowej, co umożliwiało swobodniejsze poruszanie się po obozie. Kobiety mające małe dzieci, pracowały na terenie zakładu – w kuchni obozu, pralniach, przy szyciu worków. Dzieci do lat siedmiu pozostawiono przy matkach, starsze dzieci musiały przez około 3 miesiące uczęszczać do szkoły niemieckiej, gdzie przez kilka godzin uczono je języka niemieckiego.

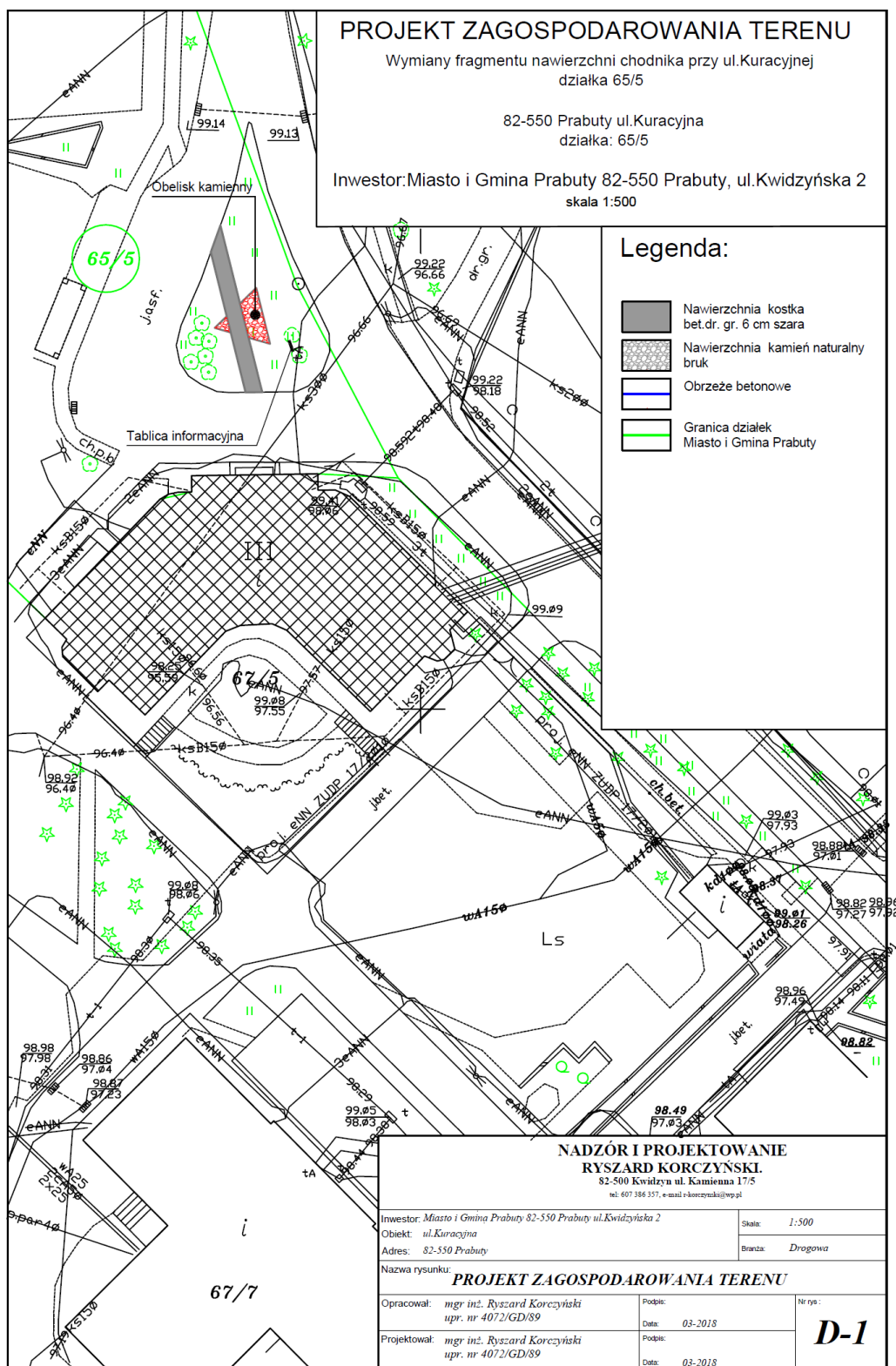
Komendantem obozu był Joseph Müller, który według zeznań świadków, rządził obozem z pistoletem w dłoni. Zawsze pijany, w stosunku do więźniów był chamski i nieobliczalny. Więźniów obozu zastraszano, grożąc wywózką do obozu Stutthof lub całych rodzin do Generalnego Gubernatorstwa, jak również rozstrzelaniem.

Pod koniec stycznia 1940 r. rozpoczęły się wywózki rodzin na roboty przymusowe do Niemiec, tylko w kilku przypadkach niektóre osoby „urlopowano” z obozu, jednak z zakazem powrotu do miejsc zamieszkania i nakazem meldowania się w miejscowej placówce Gestapo.

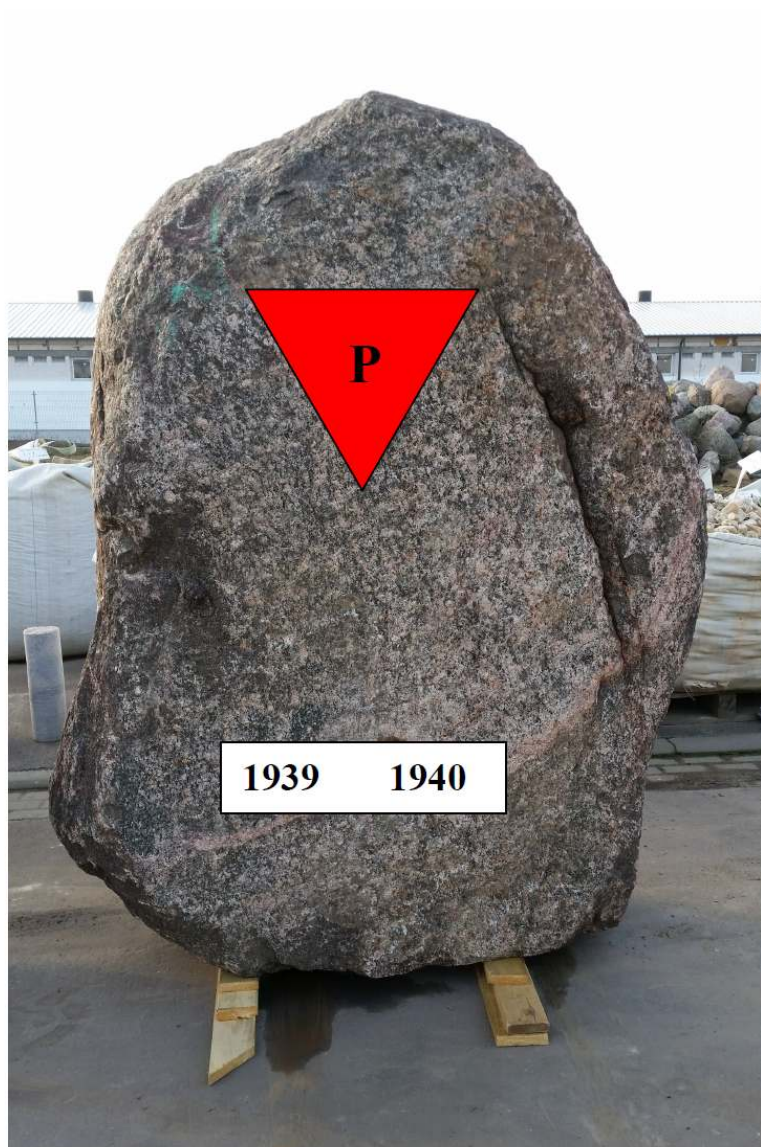
Z obozu w Prabutach nie wolno było wysyłać żadnych wiadomości, jak również po jego opuszczeniu nie wolno było przekazywać żadnych informacji o obozie. Po wywiezieniu na roboty przymusowe rodziny, za pobyt w obozie, otrzymały rachunki, wystawione przez władze obozu Riesenburg. Koszt dzienny pobytu każdej osoby, w tym także małych dzieci, obliczono na 75 Pf, a koszt wywózki na roboty przymusowe wyniósł po 5 RM na osobę.

Obóz Übergangslager Riesenburg Westpreussen funkcjonował do połowy 1940 r. Na tzw. „przeszkoleniu” w pierwszych miesiącach 1940 r. przebywało w nim około 600 osób, łącznie mogło przejść przez obóz około 1400 osób.

Lokalizacja pomnika i tablicy pamiątkowej

Obelisk kamienny :

Tablica informacyjna :

Wygląd

- wymiar tablicy 1200mm x 900mm
- konstrukcja na słupkach metalowych profil 50mm
- tablica wykonana na płycie dibond (dwie blachy aluminiowe z rdzeniem z tworzywa)